

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

О. М. КРАМАРЕНКО, В. М. АНГЕЛОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для виконання практичних завдань та самостійної роботи
студентів з дисципліни "Центральний банк
та грошово-кредитна політика"
(для студентів спеціальності "Фінанси")

Рекомендовано Методичною радою НУК

Миколаїв 2009

Крамаренко О.М., Ангелова В.М. Методичні вказівки для виконання практичних завдань та самостійної роботи студентів з дисципліни "Центральний банк та грошово-кредитна політика" (для студентів спеціальності "Фінанси") . – Миколаїв: НУК, 2009. – 32 с.

Кафедра фінансів

Надано скорочену програму курсу, теоретичні відомості, варіанти практичних робіт та приклади щодо їх розв'язання, завдання для самостійної роботи студентів, контрольні питання та список рекомендованої літератури.

Призначені для роботи на практичних заняттях та самостійного вивчення курсу "Центральний банк та грошово-кредитна політика" студентами інженерно-економічного факультету спеціальності "Фінанси".

Рецензент канд. екон. наук, доцент, професор кафедри фінансів НУК Воробйова І.А.

Згідно з наказом ректора НУК № 08 від 09.01.2008 методичні вказівки друкуються в авторській редакції і відповідальність за їх редагування несе автор.

ВСТУП

В умовах сьогодення, в Україні особливе значення набуває вивчення системи завдань і функцій центрального банку (ЦБ) його операцій та інструментів грошово – кредитної політики (ГКП). Дисципліна "Центральний банк і грошово – кредитна політика" належить до прикладних, при підготовці фахівців банківського профілю, вона є також однією з базових курсів магістерської програми. Курс тісно пов'язаний з дисциплінами "Банківські операції", "Кредитування та контроль", "Банківський менеджмент", "Фінансовий менеджмент", "Банківський нагляд", "Облік і аудит у банку", "Аналіз банківської діяльності" та ін.

Мета вивчення дисципліни – формування у студентів системи теоретичних знань і практичних навичок щодо прийняття рішень про використання інструментів ГКП пов'язаних з банківською діяльністю на рівні ЦБ.

Завдання дисципліни – вивчити завдання та функцій ЦБ, його операції та інструменти ГКП, за допомогою яких банк регулює грошовий ринок; набуті вміння самостійно аналізувати стан банківської системи і грошового ринку, вирішувати питання що стосуються взаємовідносин між ЦБ і комерційними банками (КБ) та урядом.

1. РОБОЧА ПРОГРАМА З КУРСУ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА"

Тема 1. Походження та основні напрямки діяльності ЦБ.

Призначення і створення ЦБ. Статус та основи організації ЦБ. Основні напрями діяльності та операції ЦБ.

Тема 2. НБУ – центральний банк держави.

Утворення НБУ та основи його діяльності. Принципи організації та функціонування НБУ. Органи управління та структура НБУ. Економічні засади діяльності НБУ. Бухгалтерський облік у НБУ, звітність та аудит.

Тема 3. Емісія готівки і регулювання готівкового грошового обігу.

ЦБ – емісійний центр країни. Повноваження НБУ як емісійного центру готівкового обігу. Регулювання готівкового обігу у позабанківській сфері. Регулювання касових операцій банків. Організація емісійно-касової роботи в системі НБУ. Прогнозування готівкового обігу. Інкасація та перевезення грошових знаків.

Тема 4. Кредитно-розрахункове обслуговування комерційних банків.

Цілі, методи та розвиток механізмів рефінансування банків. Рефінансування банків. Платіжні системи та роль центрального банку в їх організації та регулюванні. Організація міжбанківських розрахунків. Становлення та розвиток міжбанківських розрахунків в Україні. Національна система масових електронних платежів.

Тема 5. Регулювання діяльності КБ.

Сутність та необхідність регулювання діяльності банків. Організація системи банківського регулювання. Державна реєстрація банків. Ліцензування банківської діяльності. Регулювання діяльності КБ за допомогою економічних нормативів. Формування резервів на покриття можливих втрат за активними операціями. Гарантування банківських вкладів.

Тема 6. Банківський нагляд.

Принципи та методи нагляду за діяльністю банків. Дистанційний моніторинг діяльності банків. Інспекційні перевірки банків. Застосування заходів впливу за порушення банками вимог банківського законодавства.

Тема 7. ЦБ – банкір і фінансовий агент уряду.

Основні напрями діяльності ЦБ з обслуговування уряду. Забезпечення касового виконання державного бюджету. Роль НБУ в управлінні внутрішнім державним боргом. Зовнішній борг України і роль НБУ в його управлінні.

Тема 8. Валютне регулювання і контроль.

Сутність валютної політики, валютного регулювання і контролю

Інструменти валютної політики. Завдання та повноваження ЦБ у сфері валютного регулювання та контролю. Діяльність ЦБ зі складання та регулювання платіжного балансу. Діяльність ЦБ з управління золотовалютними резервами.

Теми 9,10. Грошово – кредитна політика. Інструменти ГКП.

Сутність ГКП та її інституційна основа. Цільова спрямованість ГКП. Передавальний механізм та ефективність ГКП. Типи ГКП. Місце і роль ГКП в загальній економічній політиці держави. Особливості формування ГКП в Україні. Класифікація інструментів ГКП. Політика обов'язкових резервних вимог. Політика рефінансування. Процентна політика. Політика операцій на відкритому ринку. Монетарні інструменти прямої дії.

2. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕМ КУРСУ

Тема 1. Походження та основні напрямки діяльності ЦБ

2.1.1. Теоретичні відомості

Призначення і створення ЦБ. За формою власності ЦБ можуть бути: державними, приватними з участю держави, приватними. Основні шляхи створення ЦБ еволюційний та директивний.

Статус та основи організації ЦБ. Статус ЦБ визначають:
а) *основні завдання* – забезпечення стабільності національної грошової одиниці, сприяння ефективному розвитку банківської системи, забезпе-

чення ефективного функціонування платіжної системи; б) *взаємовідносини з органами державної влади* – підзвітність ЦБ законодавчим органам, заборона надавати прямі кредити уряду; в) *економічна незалежність* – мають самостійний бюджет, забезпечують свої видатки за рахунок власних доходів, г) *порядок призначення керівництва* – керівник призначається на посаду головою держави або обирається законодавчим органом за поданням голови держави.

Основні напрями діяльності ЦБ: емісійні центри держав (готівкова та безготівкова емісія); банки банків (виконують касове, кредитне, розрахункове обслуговування КБ); органи банківського регулювання; банкіри і фінансові агенти уряду (здійснюють розрахунково – касове обслуговування урядів, беруть участь у забезпеченні касового виконання бюджету та управлінні державним боргом – розміщують державні цінні папери та обслуговують їх, консультують уряд у питаннях ГКП, в деяких країнах надають урядам кредити); провідники ГКП (обирають монетарні цілі, визначають інструменти для їх досягнення); органи валютного регулювання і контролю; інформаційно–статистичні та аналітичні центри грошової і банківської систем.

Операції центральних банків. *Характерні риси операцій ЦБ:* а) мають монопольне право емісії грошових знаків; б) обслуговують специфічну клієнтуру – банківські установи; в) отримання прибутку не є метою діяльності ЦБ.

Активні операції ЦБ: операції з цінними паперами на відкритому ринку; рефінансування КБ; операції з золотовалютними резервами – золотим запасом, запасами іноземної вільно конвертованої валюти, резервною позицією у МВФ, спеціальними правами запозичення (міжнародними резервними платіжними коштами, що випускаються МВФ і розподіляються серед країн – членів Фонду пропорційно до їхньої квоти); надання прямих кредитів уряду на покриття дефіциту державного бюджету (у країнах, що розвиваються). Активні операції ЦБ мають емісійний характер.

Пасивні операції ЦБ: емітують на монопольних засадах в оборот готівку; зберігають резерви КБ; зберігають кошти уряду; відкривають рахунки на яких розміщуються іноземні депозити (депозити іноземних урядів, іноземних ЦБ, міжнародних валютно – фінансових та ін. організацій); отримують кредити від МВФ, емітують і розміщують серед КБ власні боргові зобов'язання; формують власний капітал.

2.1.2. Задачі та завдання для самостійного розв'язання

Приклад 1. Складіть баланс ЦБ на підставі даних табл. 2.1 (млн грн).

Таблиця 2.1. Статті балансу центрального банку

Статті	млн грн	Статті	млн грн
Готівка в обігу	278,0	Депозити КБ залучені	49,0
Основні засоби та нематеріальні активи	116,0	Кошти та депозити розміщені у нерезидентів	500,0
Нараховані доходи	99,0	Дорогоцінні метали	27,0
Кошти вкладені в депозити в іноземній валюті	280,0	Капітал	15,0
		Нараховані витрати	100,0
Кошти банків залучені (кор. рахунки)	484,0	Депозити іноземних держав залучені	10,0
Вкладення в державні цінні папери	272,0	Резерви ЦБ	1000,0
Депозити казначейства	19,0	Цінні папери власного боргу ЦБ	900,0
Позички, надані КБ	10,0	Вимоги до МВФ	1500,0
Інші пасиви	18,0	Інші активи	69,0

Розв'язання прикладу 1. (дивись табл.2.2).

Таблиця 2.2. Баланс центрального банку (млн грн)

Статті	млн грн	Статті	млн грн
Активи		Пасиви	
1. Дорогоцінні метали	27,0	1. Готівка в обігу	278,0
2. Кошти вкладені в депозити в іноземній валюті	280,0	2. Кошти банків залучені (кореспондентські рахунки)	484,0
3. Кошти та депозити розміщені у нерезидентів	500,0	3. Депозити іноземних держав залучені	10,0
4. Позички, надані КБ	10,0	4. Депозити казначейства	19,0
5. Вимоги до МВФ	1500,0	5. Депозити КБ залучені	49,0
6. Вкладення в державні цінні папери	272,0	6. Нараховані витрати	100,0
7. Нараховані доходи	99,0	7. Капітал та резерви ЦБ	1015,0
8. Основні засоби та нематеріальні активи	116,0	8. Цінні папери власного боргу ЦБ	900,0
9. Інші активи	69,0	9. Інші пасиви	18,0
Підсумок	2873	Підсумок	2873

2.1.3. Задачі та завдання для самоконтролю

1. Які статті відображаються в активі балансу ЦБ? а) резерви КБ; б) державні цінні папери; в) готівка в обігу; г) векселі, враховані ЦБ; г) кошти та цінні папери в іноземній валюті, розміщені у нерезидентів; д) позички, надані КБ.

2. Які статті відображаються в пасиві балансу ЦБ? а) резерви КБ; б) капітал ЦБ; в) позички, надані КБ; г) готівка в обігу; г) монетарне золото; д) депозити казначейства.

Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави.

2.2.1. Теоретичні відомості

Для роботи НБУ використовує наступний план рахунків (дивись табл.2.3).

Таблиця 2.3. Витяг з плану рахунків бухгалтерського обліку НБУ

Номер і назва класу	Номер і назва рахунка II порядку
1. Основні активи	10. Готівкові кошти 11. Монетарне золото та банківські метали 12. Розміщені депозити 13. Цінні папери та інвестиції, що не оформлені цінними паперами 15. Сумнівна заборгованість та резерви за нарахованими доходами 17. Інші основні активи НБУ
2. Інші активи	21. Інвестиції в афілійовані компанії 22. Запаси матеріальних цінностей 23. Нематеріальні активи 24. Необоротні матеріальні активи 25. Інші необоротні матеріальні активи 26. Клірингові рахунки, суми до з'ясування та транзитні рахунки 27. Інші активи НБУ 28. Розрахунки з територіальними управліннями, установами та підприємствами НБУ 29. Сумнівна заборгованість та резерви за іншими нарахованими доходами
3. Основні зобов'язання	30. Готівкові кошти, що випущені в обіг 32. Депозити, що залучені, та рахунки МВФ

Номер і назва класу	Номер і назва рахунка II порядку
	33. Цінні папери власного боргу 34. Кредити, що отримані 35. Кошти бюджету та позабюджетних фондів України 37. Інші основні зобов'язання НБУ
4. Інші зобов'язання	46. Клірингові рахунки, суми до з'ясування та транзитні рахунки 47. Інші зобов'язання НБУ 48. Розрахунки з територіальними управліннями, установами та підприємствами НБУ
5. Капітал	50. Статутний капітал та інші фонди НБУ 51. Результати переоцінки

2.2.2. Задачі та завдання для самостійного розв'язання

Приклад 1. Розподілити наступні рахунки НБУ за відповідними класами I та II порядку, згідно плану рахунків НБУ: 1) готівка в обігу; 2) надані кредити; 3) запаси матеріальних цінностей; 4) нематеріальні активи; 5) клірингові рахунки; 6) розміщені депозити; 7) монетарне золото та банківські метали; 8) цінні папери та інвестиції; 9) цінні папери власного боргу; 10) кредити отримані; 11) кошти бюджету та позабюджетних фондів; 12) кошти МВФ залучені; 13) статутний капітал та фонди НБУ; 14) сумнівна заборгованість та резерви за нарахованими доходами.

Розв'язання прикладу 1. Розподіляємо рахунки згідно плану рахунків бухгалтерського обліку НБУ (дивись табл. 2.3).

2.2.3. Задачі та завдання для самоконтролю

Оберіть вірну відповідь

1. Голова НБУ призначається на термін: а) 3 роки; б) 5 років; в) 4 роки.
2. Кошторис доходів і витрат НБУ затверджує: а) Правління НБУ; б) Верховна Рада України; в) КМУ; г) Рада НБУ.
3. Побудуйте структуру НБУ, вказавши основні його підрозділи.

Тема 3. Емісія готівки і регулювання готівкового грошового обігу

2.3.1. Теоретичні відомості

Емісію готівки ЦБ здійснює монопольно, через КБ в обмін на їх резерви. Держава надає ЦБ повноваження до організації та регулювання готівкового обороту в країні. Емісію депозитних грошей ЦБ

здійснює разом з комерційними банками. Перший імпульс емісійному процесу надає ЦБ, забезпечуючи КБ додатковими резервами. Показник, що характеризує, в якому співвідношенні банківські резерви перетворюються у депозитні гроші, називається грошово-кредитним мультиплікатором і визначається:

$$mm = (cr + 1)/(cr + rr) \quad (2.1)$$

де mm – грошово-кредитний мультиплікатор; cr – коефіцієнт депонування готівки, визначається як співвідношення готівки в обігу і маси депозитних грошей на рахунках суб'єктів економіки в КБ; rr – коефіцієнт резервування, визначається як співвідношення обов'язкових та надлишкових резервів банків і маси депозитних грошей на рахунках суб'єктів економіки в КБ. ЦБ установлює для КБ норму обов'язкового резервування частини залучених коштів.

Ідеальний мультиплікатор визначається:

$$mm = M3/Гб, \quad (2.2)$$

де $M3$ – грошовий агрегат, $Гб$ – грошова база.

Розмір безготівкової емісії визначається як різниця між сумою випущених в обіг платіжних засобів і вилучених платіжних засобів. ЦБ для безготівкової емісії використовує: купівлю цінних паперів на відкритому ринку, рефінансування КБ, купівлю іноземної валюти, золота на внутрішньому ринку для поповнення золотовалютних резервів.

2.3.2. Задачі та завдання для самостійного розв'язання

Приклад 1. Згідно даних табл. 2.4 розрахувати: питому вагу готівки у грошовий масі, грошовий мультиплікатор за 2006, 2007 роки, відповідні коефіцієнти депонування та резервування готівки, рівень монетизації економіки України та швидкість обігу грошей. Зробити висновки.

Таблиця 2.4.

Період	млн грн			
	M0	M3	Грошова база	ВВП
2006	74984	261063	97214	544153
2007	111119	396156	141901	712945

Розв'язання прикладу 1. Розраховуємо:

1) коефіцієнт депонування готівки:

$$cr = M0/D, \quad (2.3)$$

де М0 – грошовий агрегат, що відображає масу національної готівки, що перебуває поза банками; D – депозити на рахунках суб'єктів господарювання в КБ.

За 2006 рік $cr = 74984 / (261063 - 74984) = 0,4$

2) коефіцієнт резервування готівки:

$$rr = R/D, \quad (2.4)$$

де R – резерви банків.

За 2006 рік $rr = (97214 - 74984) / (261063 - 74984) = 0,12$.

3) грошовий мультиплікатор:

$$mm = (cr + 1) / (cr + rr). \quad (2.5)$$

За 2006 рік $mm = 0,4 + 1 / 0,4 + 0,12 = 2,69$.

4) Рівень монетизації $ВВП = M3/ВВП$. (2.6)

За 2006 рік Рівень монетизації $ВВП = 261063 / 544153 = 0,48$.

5) Швидкість обігу грошей = $ВВП/M3$. (2.7)

За 2006 рік Швидкість обігу грошей = $544153 / 261063 = 2,1$ (разів).

Аналогічно розраховуємо показники за 2008 рік та вносимо в табл. 2.5.

Таблиця 2.5. Показники для розв'язання прикладу 1

Період	Питома вага готівки	cr	rr	mm	Рівень монетизації	Швидкість обігу М3 (рази)
2006	0,29	0,40	0,12	2,69	0,48	2,1
2007	0,28	0,39	0,11	2,79	0,56	1,8

Висновки: питома вага готівки знизилася у 2007 році на 1%, коефіцієнти депонування та резервування готівки також зазнали зниження на 1%. Як наслідок, зріс рівень мультиплікації з 2,69 до 2,79. Рівень монетизації ВВП країни підвищився до 56%, відповідно знизилася швидкість обігу грошей.

2.3.3. Задачі та завдання для самоконтролю

1. За даними сайтів Держкомстату <http://www.ukrstat.gov.ua/> та НБУ http://www.bank.gov.ua/Statist/el_bul.htm отримати відомості за 2004 та 2005 роки та заповнити таблиці 2.4 та 2.5, виконав відповідні розрахунки. Зробити висновки.

2. Встановити ліміт залишку готівки в касі підприємства згідно вимог Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого ППНБУ від 15. 12.2004 № 637 (заповнити додаток 2 до вказаного Положення), якщо відомо: (дивись табл. 2.6):

Таблиця 2.6

Готівкова виручка (фактично за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти, що передують строку встановлення ліміту каси), грн	Кількість робочих днів підприємства за три місяці поспіль	Виплачено готівкою на різні потреби (крім виплат, пов'язаних з оплатою праці, пенсій, стипендій, дивідендів), грн	Строки здавання готівкової виручки
32745432	66	13098173	раз у 5 днів
659780	66	736820	щоденно
925840	92	128400	один раз у 2 дні

3. Які банкноти в Україні вважаються платіжними, а які ні, згідно вимог НБУ?

4. Охарактеризуйте основні захисні елементи банкнот номіналом 500 грн.

Тема 4. Кредитно-розрахункове обслуговування комерційних банків

2.4.1. Теоретичні відомості

НБУ здійснює регулювання ліквідності банків шляхом проведення операцій: з рефінансування банків; репо*; з обміну іноземної валюти на національну з метою підтримання ліквідності банків (своп); з власними борговими зобов'язаннями (депозитними сертифікатами НБУ); інших операцій, згідно[14].

При цьому НБУ висуває до банків наступні вимоги: 1) строк діяльності – не менше ніж один рік після отримання ліцензії НБУ на здійснення банківських операцій і відповідного письмового дозволу; 2) наявність ліцензії НБУ на здійснення відповідних банківських операцій і письмовий дозволу, у тому числі за операціями з валютними цінностями та з цінними паперами за дорученням клієнтів або від свого імені; 3) банк повинен

*операція прямого репо – це кредитна операція, що ґрунтується на двосторонньому договорі між Національним банком та банком про купівлю НБУ державних облігацій України з портфеля банку або банківських металів (далі – перша частина договору репо) з подальшим зобов'язанням банку викупити державні облігації України або банківські метали (далі – друга частина договору репо) за обумовленою ціною на обумовлену дату.

мас активи, які можуть бути прийняті НБУ в заставу; 4) банк здійснює своєчасне погашення одержаних від НБУ кредитів та сплату процентів.

НБУ розподіляє кошти на тендерах. Проводяться кількісні та відсоткові тендери. *Кількісний тендер* – тендер, на якому НБУ наперед установлює ціну (процентну ставку), за якою банки можуть одержати кредити рефінансування або розмістити в НБУ кошти. Сума коштів, що пропонується для рефінансування або для розміщення, може оголошуватися або не оголошуватися. *Процентний тендер* – тендер, під час оголошення якого банки у своїх заявках до НБУ зазначають ціну (процентну ставку), за якою вони погоджуються одержати кредит рефінансування або розмістити кошти.

Згідно вимог НБУ, "...за умови проведення НБУ процентного тендера банки самостійно пропонують процентну ставку з точністю до одного десяткового знака після коми, за якою вони погоджуються одержати кошти, але не нижчу, ніж облікова ставка НБУ". На процентному тендері заявки задовольняються відповідно до зниження запропонованої в них процентної ставки, починаючи з найвищої, і надалі поступово до закінчення запропонованого обсягу кредитів або задоволення всіх заявок банків. Якщо два або кілька учасників процентного тендера пропонують однакову процентну ставку, а обсяг кредитів, що залишився, не достатній для задоволення всіх заявок банків з однаковою процентною ставкою, то кошти пропорційно розподіляються між цими банками. Крім того, один банк на тендері не може отримати більше половини запропонованих коштів.

Згідно вимог НБУ, "...розподіл кредитів під час проведення *кількісного тендера* здійснюється відповідно до поданих заявок до закінчення суми, яка запропонована на цей тендер. Якщо запропонованої на кількісний тендер суми недостатньо для задоволення всіх заявок банків, то кредитні кошти за оголошеною ціною розподіляються між усіма банками пропорційно до поданих заявок". Крім того, один банк на тендері не може отримати більше половини запропонованих коштів.

2.4.2. Задачі та завдання для самостійного розв'язання

Приклад 1. На процентний тендер поступили заявки (див. табл. 2.7). Пропозиція 1100 млн грн. Розділіть кошти згідно вказівок НБУ.

Таблиця 2.7.

Банки	А	Б	В	Г
Заявки, млн. грн	200	300	500	600
Відсоткові ставки, %	18,0	18,2	18,1	18,2

Розв'язання прикладу 1. Згідно умов проведення процентного тендера маємо наступний розподіл: Б- 300 млн грн; Г – 550 млн грн; В – 250 млн грн; А – 0.

Приклад 2. На кількісний тендер зі ставкою 18,9 % поступили заявки від банків: банк А -100 млн грн; банк Б – 300 млн грн; банк В – 400 млн грн; банк Г – 500 млн грн. Сума ресурсів запропонована на тендері 1200 млн грн. Розподіліть кошти між банками згідно вказівок НБУ.

Розв'язання прикладу 2. Згідно умов проведення кількісного тендера маємо наступний розподіл коштів: А – 92 млн грн; Б – 276 млн грн; В – 368 млн грн; Г – 460 млн грн.

2.4.3. Задачі та завдання для самоконтролю

1. На процентний тендер поступили заявки від банків, табл. 2.8:

Таблиця 2.8

Банки	А	Б	В	Г
Заявки, млн грн	400	700	500	600
Відсоткові ставки, %	18,1	18,3	18,1	18,2

Пропозиція 1300 млн грн. Розділіть кошти згідно вказівок НБУ.

2. На кількісний тендер з оголошеною ставкою 18,9 % поступили заявки від банків: банк А – 200 млн грн; банк Б – 300 млн грн; банк В – 300 млн грн; банк Г – 600 млн грн. Сума ресурсів запропонована на тендері 1200 млн грн. Розподіліть кошти згідно вказівок НБУ.

3. Перелічте види забезпечення яке НБУ вважає відповідним при наданні кредитів рефінансування КБ.

4. Чи може КБ у якості забезпечення для отримання кредиту рефінансування від НБУ пропонувати такі види застави разом: депозитні сертифікати, облігації внутрішньої державної позики України, векселя банків, авальовані іншими банками? Мотивуйте відповідь.

5. Термін погашення кредиту рефінансування НБУ 10 вересня 2012 року. Термін погашення ОВДП, що пропонує КБ як забезпечення, 15 вересня 2012 року. Чи прийме НБУ таке забезпечення? Мотивуйте відповідь.

6. Які вимоги висуває НБУ до векселів нерезидентів, що пропонуються як забезпечення при отриманні кредитів рефінансування?

7. Кредит овернайт це – ?

8. Оберіть вірне твердження: а) пряме РЕПО – кредитна операція для НБУ; б) пряме РЕПО – депозитна операція для НБУ.

Тема 5. Регулювання діяльності комерційних банків

2.5.1. Теоретичні відомості

Регулювання діяльності банків – це важлива функція держави, яку вона виконує з метою забезпечення стабільності банківської системи.

Регулювання включає: 1) розроблення та ухвалення законів, що регламентують діяльність банків (закон про центральний банк країни, закон про банки і банківську систему); 2) ухвалення відповідними установами, уповноваженими державою, положень, що регламентують функціонування банків – нормативних актів, інструкцій, директив, що конкретизують, основні положення законів; 3) нагляд за банками, моніторинг процесів, що мають місце у банківській сфері на різних стадіях функціонування банків.

Основні повноваження органів банківського регулювання: 1) регулювати доступ до банківської системи; 2) установлювати для банків економічні нормативи, що регламентують капітальну базу, ліквідну позицію та ризики у діяльності банків; 3) вимагати від банків формування резервів для покриття ризиків від проведення активних операцій, та резервування частини залучених депозитів у межах установленої норми обов'язкових резервів; 4) ініціювати створення системи гарантування банківських депозитів та забезпечувати ефективність її функціонування; 5) установлювати для банків принципи та стандарти ведення бухгалтерського обліку, правила складання статистичної звітності та порядок проведення внутрішнього аудиту; 6) здійснювати методичне забезпечення організації банківського кредитування та організації грошових розрахунків; 7) регулярно отримувати від банків звітність і на базі аналізу цієї звітності проводити безвиїзний нагляд; 8) проводити інспекційні перевірки банків на місцях; 9) застосовувати заходи примусового впливу щодо проблемних банків.

Для запобігання кредитним ризикам НБУ встановлює **механізм та нормативи резервування кредитів наданих комерційними банками**, на підставі [21]. При цьому спочатку розраховується чистий кредитний ризик за кредитною угодою:

$$\text{ЧКР} = \text{ВКР} - k \times Z, \quad (2.8)$$

де ЧКР – чистий кредитний ризик щодо кредитної угоди; ВКР – валовий кредитний ризик; k – коефіцієнт коригування вартості застави; Z – сума забезпечення. Потім резерв:

$$\text{Резерв} = N \times \text{ЧКР}. \quad (2.9)$$

P – сума резерву; N – ступень ризику (коефіцієнт резервування, табл. 2.9).

Таблиця 2.9. Коефіцієнти резервування

Категорія кредитної операції	Коефіцієнт резервування (%)				
	Національна валюта	Іноземна валюта (позичальники, що мають джерела надходження валютного виторгу)	Іноземна валюта (позичальники, що не мають джерел надходження валютного виторгу)	Однорідні споживчі кредити	
				в національній валюті	в іноземній валюті
Стандартна	1	2	2	2	50
Під контролем	5	7	7	10	100
Субстандартна	20	25	25	40	100
Сумнівна	50	60	60	80	100
Безнадійна	100	100	100	100	100

2.5.2. Задачі та завдання для самостійного розв'язання

Приклад 1. Розрахувати суму резерву для відшкодування можливих збитків по кредитній операції, врахувавши, що резерв за нею ще не формувався. Надано кредит в сумі 600000 грн під заставу авто оціночною вартістю 800000 грн. Кредит віднесено до категорії стандартних.

Розв'язання прикладу 1.

1) Розраховуємо ЧКР за формулою (2.8)

$$\text{ЧКР} = 600000 - 0,5 \times 800000 = 200000 \text{ (грн);}$$

2) Розраховуємо суму резерву за формулою (2.9)

$$P = 0.01 \times 200000 = 200 \text{ (грн).}$$

2.5.3. Задачі та завдання для самоконтролю

1. Розрахувати суму резерву для відшкодування можливих збитків по кредитній операції, врахувавши, що резерв за нею ще не формувався. Врахувати вимоги [21]. Надано кредит в сумі 900000 грн під заставу державних цінних паперів (ОВДП), ринкова вартість яких 1000000 грн. Кредит віднесено до категорії субстандартних.

2. Відомо, що регулятивний капітал банку, який працює другий рік

складає 90 млн грн, активи та позабалансові зобов'язання – 950 млн грн, сума фактично створених резервів банку 60 млн грн. Чому дорівнює показник адекватності регулятивного капіталу? Чи відповідає він нормативному значенню?

3. Відомо, що дебіторська заборгованість за придбані нематеріальні активи в сумі 500000 грн обліковується на балансі комерційного банку 185 днів, з яких 95 днів – це прострочений термін. Розрахувати розмір резерву під цю заборгованість.

Тема 6. Банківський нагляд

2.6.1. Теоретичні відомості

НБУ здійснює нагляд за комерційними банками з метою запобігання підвищення ризиків щодо банківської системи. НБУ застосовує до банків заходи впливу, згідно [26] до яких належать:

а) письмове застереження щодо припинення порушення та вжиття необхідних заходів для виправлення ситуації, зменшення невиправданих витрат банку, обмеження невиправдано високих процентних виплат за залученими коштами, зменшення чи відчуження неефективних інвестицій; б) скликання загальних зборів учасників, спостережної ради банку, правління (ради директорів) банку для прийняття програми фінансового оздоровлення або плану реорганізації банку; в) укладення письмової угоди з банком, за якою банк чи визначена угодою особа зобов'язується вжити заходів для усунення порушень, поліпшення фінансового стану банку тощо; г) розпорядження щодо зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу в будь-якій іншій формі; ґ) розпорядження щодо встановлення для банку підвищених економічних нормативів; д) розпорядження щодо підвищення резервів на покриття можливих збитків за кредитами та іншими активами; е) розпорядження щодо обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів здійснюваних банком операцій з високим рівнем ризику; є) розпорядження щодо заборони надавати бланкові кредити; ж) розпорядження щодо накладання штрафів на: керівників банків у розмірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, банки у розмірі не більше одного відсотка від суми зареєстрованого статутного фонду; з) розпорядження щодо тимчасової, до усунення порушення, заборони власнику істотної участі в банку, використовувати право голосу придбаних акцій (часток/паїв) у разі грубого чи систематичного порушення ним вимог Закону про банки [3] або нормативно-правових актів

НБУ; и) розпорядження щодо тимчасового, до усунення порушення, відсторонення посадової особи банку від посади у разі грубого чи систематичного порушення цією особою вимог Закону про банки або нормативно-правових актів НБУ; і) розпорядження щодо примусової реорганізації банку; ї) розпорядження щодо призначення тимчасової адміністрації; й) відкликання банківської ліцензії та ініціювання процедури ліквідації банку.

2.6.2. Задачі та завдання для самостійного розв'язання

Завдання 1. Визначте розміри штрафів, які НБУ може накласти на комерційний банк, якщо КБ припустив наступні порушення: а) на протязі календарного року тричі порушував строки виконання банківських операцій, що встановлені нормативно-правовими актами НБУ; б) не подав документи на письмову вимогу вповноважених працівників НБУ один раз на протязі року. Розмір статутного фонду банку – 150000000 грн.

Відповідь на завдання 1. Згідно [27] за порушення а) буде накладено три штрафи: $0,0001 \times 150000000 = 15000$ грн; $0,0005 \times 150000000 = 75000$ грн; $0,001 \times 150000000 = 150000$ грн; за порушення б) один штраф $0,0005 \times 150000000 = 75000$ грн.

2.6.3. Задачі та завдання для самоконтролю

1. Відзначте вірну відповідь на питання. Скільки принципів нагляду за діяльністю банків розробив Базельській комітет? а) 10; б) 7; в) 25; г) 15.

2. Паспорт банку це – ?

3. Оберіть вірне твердження. Комплексні інспекційні перевірки банків НБУ здійснює не частіше:

а) 1 раз на рік; б) 2 рази на рік; в) 1 раз у 2 роки; г) щоквартально.

4. Яку суму штрафу випише НБУ комерційному банку за подання недостовірної інформації та звітності?

5. Які заходи впливу може застосувати НБУ, якщо банк порушує економічні нормативи регулювання діяльності банків?

Тема 7. Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду

2.7.1. Теоретичні відомості

Основними напрямками діяльності центрального банку з обслуговування уряду є: 1) забезпечення касового виконання державного бюд-

жету; 2) участь в управлінні державним боргом*; 3) надання порад та консультацій у урядовими структурами в процесі проведення аналізу, оцінки та уряду з питань грошово-кредитної і валютної політики, 4) співпраця з урядовими структурами в процесі проведення аналізу, оцінки та прогнозування основних макропоказників економічного розвитку країн.

2.7.2. Задачі та завдання для самостійного розв'язання

Завдання 1. Поясніть, чому саме центральні банки виконують функції банкірів та агентів уряду.

Відповідь на завдання 1. Оскільки ЦБ займають особливе положення в банківській системі та є "банками банків", саме їм держава доручає виконувати функції власних банкірів. ЦБ, виконуючи функції агентів урядів, тісно співпрацюють з органами державної влади, як при вирішенні питань грошово – кредитної, валютної, фінансової, бюджетної політики так і при проведенні фінансових операцій. ЦБ забезпечують: 1) касове виконання бюджету: організують роботу, щодо приймання платежів та їх зберігання, видають ці кошти на заходи, передбачені бюджетом, ведуть відповідний облік та звітність; 2) можуть виступати кредиторами уряду; 3) управляють державним боргом; 4) представляють інтереси держав у взаємовідносинах з міжнародними фінансовими організаціями.

2.7.3. Задачі та завдання для самоконтролю

Оберіть вірне твердження.

*За даними Мінфіну щомісячно формується Довідка щодо державного та гарантованого державою боргу України. За станом на 31 березня 2009 року державний та гарантований державою борг України становив 186.995.227,04 тис. грн або 24.285.094,41 тис. дол США, в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг – 133.863.984,03 тис. грн (71,6% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 17.384.932,98 тис. дол США; державний та гарантований державою внутрішній борг – 53.131.243,01 тис. грн (28,4%) або 6.900.161,43 тис. дол США. Державний борг України становив 130.993.958,04 тис. грн (70,1%) або 17.012.202,33 тис. дол США. Державний зовнішній борг становив 83.680.883,45 тис. грн (44,8%) або 10.867.647,19 тис. дол. США. Державний внутрішній борг становив 47.313.074,59 тис. грн (25,3%) або 6.144.555,14 тис. дол США. Гарантований державою борг України становив 56.001.269,00 тис. грн (29,9%) або 7.272.892,08 тис. дол США, в тому числі: гарантований зовнішній борг – 50.183.100,58 тис. грн (26,8%) або 6.517.285,79 тис. дол США; гарантований внутрішній борг – 5.818.168,42 тис. грн (3,1%) або 755.606,29 тис. дол США.

1. Облік прав власності на облігації у депозитарії здійснюється на спеціальних рахунках: а) "депо"; б) "репо"; в) кор. рахунках.

2. Згідно з чинним законодавством НБУ дозволяється здійснювати операції з цінними паперами: а) на первинному ринку; б) на вторинному ринку; в) на первинному та вторинному ринках.

3. За типами позичальника зовнішній борг поділяється на:

а) державний та приватний; б) державний, гарантований державою та приватний негарантований державою борг; в) державний, приватний та сумісний.

4. Визначте, як зміниться пропозиція грошей (збільшиться, зменшиться, залишиться незмінною) у результаті здійснення кожного з наступних заходів: а) НБУ збільшує норму обов'язкових резервів; б) НБУ видає кредити рефінансування комерційним банкам; в) НБУ збільшує облікову ставку; г) НБУ купує цінні папери на відкритому ринку.

Тема 8. Валютне регулювання і контроль

2.8.1. Теоретичні відомості

Основними завданнями валютного регулювання є: 1) захист національної валюти; 2) установлення оптимального режиму обмінного курсу національної валюти, спроможного збалансувати інтереси експортерів та імпортерів; 3) регламентація порядку використання іноземної валюти суб'єктами валютного ринку країни; 4) захист прав власності на валютні цінності; 5) визначення статусу національної валюти.

Діяльність банків на валютних ринках, що полягає в управлінні активами і пасивами в іноземній валюті та в банківських металах, пов'язана з валютними ризиками (одним з елементів ринкового ризику), які виникають у зв'язку з використанням різних валют та банківських металів під час проведення банківських операцій. *Валютна позиція* – це співвідношення вимог (балансових і позабалансових) та зобов'язань (балансових і позабалансових) банку в кожній іноземній валюті та в кожному банківському металі. При їх рівності позиція вважається закритою, при нерівності – відкритою. *Відкрита позиція є короткою*, якщо обсяг зобов'язань за проданою валютою перевищує обсяг вимог, і *довгою*, якщо обсяг вимог за купленою валютою та банківськими металами перевищує обсяг зобов'язань. При цьому довга відкрита валютна позиція при розрахунку зазначається зі знаком плюс, а коротка відкрита валютна позиція –

зі знаком мінус. З метою зменшення валютного ризику в діяльності банків НБУ установлює норматив ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку (Н13), у тому числі обмежується ризик загальної довгої відкритої валютної позиції банку (Н13-1) і ризик загальної короткої відкритої валютної позиції банку (Н13-2).

2.8.2. Задачі та завдання для самостійного розв'язання

Приклад 1. За даними табл. 2.10, розрахувати відкриту валютну позицію банку за кожною валютою і загальну відкриту валютну позицію (за методикою НБУ). Визначити: чи виконуються відповідні нормативи, за умови, що регулятивний капітал становить – 90 млн грн.

Таблиця 2.10

Валюта	За балансовими рахунками		За позабалансовими рахунками		Курс НБУ (грн за одиницю валюти)
	Активи в іноземній валюті	Зобов'язання в іноземній валюті	Активи в іноземній валюті	Зобов'язання в іноземній валюті	
EUR	900000	600000	–	50000	11,30
USD	500000	1800000	700000	200000	7,70

Розв'язання прикладу 1. Відкрита валютна позиція у євро:
 $900000 - (600000 + 50000) = + 250000$, довга ВВП (+ ВВП).

Відкрита валютна позиція в доларах:

$(500000 + 700000) - (1800000 + 200000) = -80000$, коротка ВВП (– ВВП).

Загальна відкрита валютна позиція (ЗВВП) – сума за модулем гривневого еквіваленту 250000 доларів та 80000 євро.

$ЗВВП = 250000 \times 11,3 + 80000 \times 7,7 = 3441000$ грн.

Норматив ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку (Н13) визначається як співвідношення загальної величини відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами у гривневому еквіваленті до регулятивного капіталу банку, та не повинен перевищувати 30%.

$Н13 = 3441000 / 90000000 = 0,04$, норматив виконується.

2.8.3. Задачі та завдання для самоконтролю

1. За інформацією, що наведена в табл. 2.11, розрахувати ВВП банку за кожною валютою і ЗВВП. Визначити: чи виконуються нормативи відкритої валютної позиції, регулятивний капітал – 150 млн. грн.

Таблиця 2.11

Валюта	За балансовими рахунками		За позабалансовими рахунками		Курс НБУ (грн за одиницю валюти)
	Активи в іноземній валюті	Зобов'язан- ня в інозем- ній валюті	Активи в іноземній валюті	Зобов'язан- ня в інозем- ній валюті	
EUR	1000000	1600000	–	250000	11,50
RUB	500000	1800000	700000	200000	0,24
USD	5000000	30000000	160000	7000000	7,70

Оберіть вірне твердження

2. До різновидів режимів валютних курсів відносять:

а) фіксований валютний курс; б) "вільно плаваючий валютний курс";
"валютна позицію банку"; г) "валютний коридор"; г) система множинних курсів .

3. Співвідношення між двома валютами, що виникає відносно третьої валюти, має назву: а) валютний паритет; б) крос – курс; в) валютний курс; г) фіксінг

4. Декрет КМУ "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" прийнято у: а) 1991р.; б) 1993 р.; в) 1994р.; г) 2006 р.; г) 2007 р.
д) 2008р.

Теми 9, 10. Грошово – кредитна політика. Інструменти грошово – кредитної політики

2.9,10.1. Теоретичні відомості

Витяг з основних засади грошово-кредитної політики на 2009 рік.

Головною метою грошово-кредитної політики Національного банку України у 2009 р. і надалі відповідно до Конституції України лишатиметься забезпечення стабільності національної грошової одиниці, що виступає основою досягнення збалансованого економічного розвитку, підтримання рівня зайнятості та реальних доходів населення. **Внутрішні аспекти стабільності** гривні розглядатимуться в контексті забезпечення цінової стабільності... **Зовнішні аспекти стабільності гривні** розглядатимуться не тільки як утримання обмінного

курсу гривні..., а й з урахуванням необхідності забезпечення ..параметрів функціонування валютного сегменту ринку, які не мають негативного впливу на інвестиційні рішення та очікування економічних агентів, дають змогу мінімізувати вплив зовнішніх шоків фінансового характеру. Такі критерії можуть бути забезпечені через використання *режиму керованого плавання обмінного курсу (з переходом у перспективі до режиму вільного плавання обмінного курсу)...*, *У прийнятті монетарних рішень НБУ насамперед спиратиметься на прогноз розвитку реального сектору економіки, платіжного балансу та фінансового ринку.* На підставі розгляду прогнозних оцінок розвитку визначатиметься потреба у вжитті відповідних регулятивних заходів. Ураховуючи поступове посилення гнучкості обмінного курсу гривні та пов'язане з цим підвищення ефективності процентного каналу трансмісійного механізму, НБУ у перспективі як основний інструмент реалізації грошово-кредитної політики використовуватиме процентну ставку. У період реалізації програми Стенд-бай, яка підтримується МВФ, ураховуватимуться як проміжні орієнтири гкп передбачені зазначеною програмою монетарні критерії ефективності з монетарної бази та чистих міжнародних резервів. У **2009 році** макроекономічні умови проведення грошово-кредитної політики значно ускладнюються з огляду на ризики розгортання рецесійних процесів у реальному секторі. Враховуючи вищезазначене, ...основне завдання грошово-кредитної політики полягатиме **в зниженні темпів інфляції та створенні фундаментальних засад для її стабілізації в подальшому на низькому рівні.** У зв'язку з цим є важливим забезпечення стабільної роботи та підвищення фінансової стійкості банківської системи. Для цього НБУ вживатиме заходів з посилення моніторингу за фінансовим станом банків, братиме активну участь в опрацюванні питань їх рекапіталізації, стимулюватиме їх до поліпшення якості управління ризиками, удосконалення кредитних процедур.

2.9, 10.2. Задачі та завдання для самостійного розв'язання

Приклад 1. За матеріалами Інтернет – сайту http://www.bank.gov.ua/Statist/el_bul.htm. підготувати інформацію про грошові агрегати в Україні на кінець лютого 2009 року, та проаналізувати їх динаміку у порівнянні з попереднім місяцем.

Розв'язання прикладу 1 (див. табл. 2.12)

Таблиця 2.12. Грошові агрегати України

Показники		Січень 2009		Лютий 2009	
		залишки на кінець періоду, млрд грн	зміна у річному обчисленні (%)	залишки на кінець періоду, млрд грн	зміна у річному обчисленні (%)
МЗ		492,72	25,9	470,89	18,3
1	Готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями (М0)	150,17	42,4	147,50	38,0
2	Переказні депозити в національній валюті	64,76	-4,8	62,78	-7,1
3	М1 (1 + 2)	214,93	23,9	210,28	20,5
4	Переказні депозити в іноземній валюті	38,29	81,6	33,29	57,8
5	Інші депозити	236,39	23,2	224,33	13,4
6	М2 (3 + 4 + 5)	489,61	26,7	467,90	18,9
7	Цінні папери, крім акцій	3,11	-37,5	2,99	-34,8

М0 включає готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями.

М1 – М0 та переказні депозити в національній валюті (М1–М0).

М2 – М1 та переказні депозити в іноземній валюті й інші депозити (М2–М1).

МЗ – М2 та цінні папери, крім акцій (МЗ–М2).

2.9,10.3. Задачі та завдання для самоконтролю

Оберіть вірне твердження

1. До стратегічних цілей грошово – кредитного регулювання відносяться: а) стабільність цін; б) зростання зайнятості; в) стабільність фінансових ринків; г) таргетування валютного курсу; д) таргетування інфляції.

2. Побудуйте схему механізму взаємозв'язку монетарної та фінансово-бюджетної політики в межах кон'юнктурної політики

3. ВИХІДНІ КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Призначення і створення центральних банків.
2. Статус та основи організації центральних банків.
3. Основні напрями діяльності центральних банків.
4. Операції центральних банків.

5. Утворення НБУ та основи його діяльності.
6. Принципи організації та функціонування НБУ.
7. Органи управління та структура НБУ.
8. Економічні засади діяльності НБУ.
9. Бухгалтерський облік у НБУ та звітність.
10. Аудит НБУ.
11. Центральний банк – емісійний центр держави.
12. Повноваження НБУ як емісійного центру готівкового обігу.
13. Регулювання готівкового обігу у поза банківській сфері.
14. Регулювання касових операцій банків.
15. Організація емісійно-касової роботи в системі НБУ.
16. Прогнозування готівкового обігу.
17. Інкасація та перевезення грошових знаків.
18. Цілі, методи та розвиток механізмів рефінансування банків.
19. Рефінансування банків в умовах економічного зростання.
20. Платіжні системи та роль центрального банку в їх організації та регулюванні.
21. Організація міжбанківських розрахунків.
22. Становлення та розвиток міжбанківських розрахунків в Україні.
23. Національна система масових електронних платежів.
24. Сутність та необхідність регулювання діяльності банків.
25. Організація системи банківського регулювання.
26. Державна реєстрація банків.
27. Ліцензування банківської діяльності.
28. Регулювання діяльності комерційних банків за допомогою економічних нормативів.
29. Формування резервів на покриття можливих втрат за активними операціями.
30. Гарантування банківських вкладів.
31. Принципи та методи нагляду за діяльністю банків.
32. Дистанційний моніторинг діяльності банків.
33. Інспекційні перевірки банків.
34. Застосування заходів впливу за порушення банками вимог банківського законодавства.
35. Основні напрями діяльності центрального банку з обслуговування уряду.
36. Забезпечення касового виконання державного бюджету.
37. Роль НБУ в управлінні внутрішнім державним боргом.

38. Зовнішній борг України і роль НБУ в його управлінні.
39. Сутність валютної політики, валютного регулювання і контролю.
40. Інструменти валютної політики.
41. Завдання та повноваження центрального банку у сфері валютного регулювання та контролю.
42. Діяльність центрального банку зі складання та регулювання платіжного балансу.
43. Діяльність центрального банку з управління золотовалютними резервами.
44. Сутність грошово – кредитної політики та її інституційна основа.
45. Цільова спрямованість грошово – кредитної політики.
46. Предавальний механізм та ефективність грошово – кредитної політики.
47. Типи грошово – кредитної політики.
48. Місце і роль грошово – кредитної політики в загальній економічній політиці держави.
49. Особливості формування грошово – кредитної політики в Україні.
50. Класифікація інструментів грошово – кредитної політики.
51. Політика обов'язкових резервних вимог.
52. Політика рефінансування.
53. Процентна політика.
54. Політика операцій на відкритому ринку.
55. Монетарні інструменти прямої дії.

4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ МАТЕРІАЛ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Конституція України. <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Закон України "Про Національний банк України" від 20.05.1999 № 679–XIV. <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.00 р. № 2121-III. <http://zakon.rada.gov.ua/>
4. Закон України "Про цінні папери і фондовий ринок" від 23.02.06 р. № 3480-IV. <http://zakon.rada.gov.ua/>
5. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.91 № 959 – XII. <http://zakon.rada.gov.ua/>
6. Закон України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" від 23. 09.94. № 185/94 ВР <http://zakon.rada.gov.ua/>

7. Закон України "Про заставу" від 02.10.92, № 2655 – XII.
<http://zakon.rada.gov.ua/>

8. Закон України "Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб"
№ 2740–III від 20.09.01. <http://zakon.rada.gov.ua/>

9. Указ Президента України "Про застосування штрафних санкцій
за порушення норм з регулювання обігу готівки" № 436/95 від 12.06.95
зі змінами згідно Указу Президента України №491/99 від 11.05.99 р.
<http://zakon.rada.gov.ua/>

10. Декрет КМУ "Про систему валютного регулювання і валютного
контролю" № 15–93 від 19.02.93. <http://zakon.rada.gov.ua/>

11. Конвенція, якою запроваджено Уніфікований Закон про переказні
векселі та прості векселі. – Підписана в Женеві 7 червня 1930 року League
of Nations, Treaty Series, №358.

12. Положення про порядок створення і державної реєстрації банків,
відкриття їх філій, представництв, відділень, затверджене ППНБУ від
31.08.01 № 375. <http://zakon.rada.gov.ua/>

13. Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, пись-
мових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій, затверджене
ППНБУ від 17.07.01 № 275. <http://zakon.rada.gov.ua/>

14. Положення про регулювання НБУ ліквідності банків України за-
тверджене ППНБУ від 26.09.06 р. №378. <http://zakon.rada.gov.ua/>

15. Інструкція про касові операції в банках України, затверджена
ППНБУ № 337 від 14.08.03 р. <http://zakon.rada.gov.ua/>

16. Положення про ведення касових операцій у національній валюті
України затверджене ППНБУ № 637 від 15.12.04. . <http://zakon.rada.gov.ua/>

17. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній
валюті", затверджена ППНБУ від 21.01.04 р. №22.

18. Інструкція про міжбанківський переказ грошей в Україні в на-
ціональній валюті затверджена ППНБУ від 17.03.04. № 110.
<http://zakon.rada.gov.ua/>

19. Положення щодо організації діяльності комерційних банків на рин-
ку цінних паперів, затверджене ППНБУ від 18.05.99 р. №239.
<http://zakon.rada.gov.ua/>

20. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселя-
ми в національній валюті на території України затверджене ППНБУ від
16.12.02 р. № 508. <http://zakon.rada.gov.ua/>

21. Положення про порядок формування та використання резерву
для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків,
затверджене ППНБУ від 06.07.00 р. № 279. <http://zakon.rada.gov.ua/>

22. Положення про порядок формування резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості затверджене ППНБУ від 13.12.02. № 505. <http://zakon.rada.gov.ua/>

23. Положення про порядок визначення справедливої вартості та зменшення корисності цінних паперів, затверджене ППНБУ від 17.12.03. № 561. <http://zakon.rada.gov.ua/>

24. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні затверджене ППНБУ від 28.08.01. № 368. <http://zakon.rada.gov.ua/>

25. Положення про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, затверджене КМУ та ППНБУ від 30.08.02р. № 1301/268. <http://zakon.rada.gov.ua/>

26. Положення про застосування НБУ заходів впливу за порушення банківського законодавства, затверджене ППНБУ від 28.08.01 № 369. <http://zakon.rada.gov.ua/> ППНБУ

27. Положення про порядок накладання адміністративних штрафів, затверджене ППНБУ від 29.12.01 № 563. <http://zakon.rada.gov.ua/>

28. Рішення Ради НБУ від 15 вересня 2008 року № 14 (зі змінами та уточненнями, внесеними рішенням Ради Національного банку від 10 лютого 2009 року № 1) <http://zakon.rada.gov.ua/>

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

29. Адамик Б.П. Національний банк і грошово – кредитна політика: Навчальний посібник. – Тернопіль: Карт – бланш, 2005. – 278с.

30. Гроші та кредит: Підручник. – 4-те вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2006. -744 с.

31. Центральний банк та грошово – кредитна політика / А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, М.І. Савлук. та ін.; за ред. д-р екон. наук. проф. А.М. Мороза і канд. екон. наук, доц. М.Ф. Пуховкіної. – К.: КНЕУ, 2005. – 556 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. РОБОЧА ПРОГРАМА З КУРСУ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА"	4
2. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕМ КУРСУ	5
<i>Тема 1.</i> Походження та основні напрямки діяльності ЦБ	5
<i>Тема 2.</i> Національний банк України – центральний банк держави	8
<i>Тема 3.</i> Емісія готівки і регулювання готівкового грошового обігу	9
<i>Тема 4.</i> Кредитно-розрахункове обслуговування комерційних банків	12
<i>Тема 5.</i> Регулювання діяльності комерційних банків	15
<i>Тема 6.</i> Банківській нагляд	17
<i>Тема 7.</i> Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду ...	18
<i>Тема 8.</i> Валютне регулювання і контроль	20
<i>Теми 9, 10.</i> Грошово – кредитна політика. Інструменти гро- шово – кредитної політики	22
3. ВИХІДНІ КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ	24
4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ МАТЕРІАЛ З ДИСЦИП- ЛІНИ	26
ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА	28

Навчальне видання

КРАМАРЕНКО Оксана Марківна
АНГЕЛОВА Валентина Миколаївна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для виконання практичних завдань та самостійної роботи
студентів з дисципліни "Центральний банк
та грошово-кредитна політика"
(для студентів спеціальності "Фінанси")

(українською мовою)

Комп'ютерна верстка *В.Г. Мазанко*

Коректор *М.О. Паненко*

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2506 від 25.05.2006 р.

Підписано до друку 26.06.09. Папір офсетний. Формат 60×84/16.
Друк офсетний. Гарнітура "Таймс". Ум. друк. арк. 1,8. Обл.-вид. арк. 1,9.
Тираж 100 прим. Вид. № 31. Зам. № 242. Ціна договірна

Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування,
54002, м. Миколаїв, вул. Скороходова, 5

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a full page of blank handwriting practice paper. It features multiple sets of horizontal lines spaced evenly down the page. Each set typically consists of three lines: a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line, providing a guide for letter height and placement. The paper is otherwise completely blank, with no text or other markings.